

Oponentský posudek na bakalářskou práci Moniky Tomečkové: Místo „domu hrůzy“ chceme raději ghetto. Etnografický výzkum ve Vsetíně ve vztahu k Romům. UPCE 2015

Autorka předkládá obsáhlou práci, která je polemikou k sociálnímu vylučování Romů ve Vsetíně. Zkoumá následky stěhování Romů do kontejnerových bytů, jejich stigmatizaci a zneužití tématu v kampaních J. Čunka, který se stal znovu starostou Vsetína. Kampaň analyzuje z hlediska využití populistických sloganů mířících na „nepřízřůsobivé“. Lokalitu, kam byli Romové vysídleni, popisuje vhodně i skrze teorii disciplinace a užití symbolického násilí.

Autorka oslovila šest informátorů pracujících na městském úřadě, v místních nevládních organizacích a na policii, mluvila s jedním vystěhovaným obyvatelem původního pavlačového domu. Škoda, že rozhovorů z pozice obyvatel neproběhlo více a mluvčím jsou většinou instituce. Podařilo se jí udělat i krátký rozhovor s Jiřím Čunkem. Krom toho absolvovala praxi v nevládní organizaci pracující na Poschlé, kam byli Romové vystěhováni. Autorka pochází ze Vsetína a využila svých kontaktů ke vstupu do terénu, i když ani ten vzhledem k obavám zaměstnanců úřadu nebyl lehký. Práce v řadě míst připomíná investigativní žurnalistiku. Z informátorů jsou anonymizovány jen dvě sociální pracovnice, které se obávaly možných následků poskytnutí rozhovoru. Je však otázkou, jestli jde o anonymizaci dostatečnou, pokud je jasná pozice informátorek, první písmeno jejich příjmení a v úvodu práce se děkuje jedné nevládní organizaci adresně. Utajení části práce je vhodné.

S rozhovory autorka pracuje tak, že s nimi polemizuje, říká, se kterými tvrzeními souhlasí a které považuje za alibistické apod. Svoje informátory otevřeně hodnotí: „odpověď paní S nebyla nějak promyšlená, byla právě taková, jak to paní S měla najazyku a to se mi imponovalo ze všeho nejvíc“ (s. 35), „paní C podle mého názoru volí taktiku, „nic nevyzradím a hlavně ať má město pěknou tvář“ je to smutné, ale je to tak.“ (s. 46), „Jediným cílem populisty je hájit cíle lidu, a o víc se nezajímá, jde mu pouze o to se prosadit a být volen.“ (s. 16, II. Část). Některá stanoviska a hodnocení autorky by chtěly více propracovat tak, aby bylo vidět, jak svůj postoj odvozuje z dat z terénu. Paní C možná ani jinak mluvit nemůže, čtenáře by ale spíše mohl zajímat rozbor „radničního diskursu“, kterou je paní C jen jednou z ukázek. Kritika respondentů by se pak nemusela napřímo provádět skrze jejich „hodnocení“, ale skrze zasazení jejich výpovědí do kontextu mocenského a sociálního prostředí, ve kterém se pohybují.

Autorka dokáže rozhovory porovnat mezi sebou a poukázat na to, jak si protirečí. Při shrnutí rozhovorů se ale objevují i příliš zobecňující tvrzení – např. „ze získaných výpovědí je jasné, že k pozitivní diskriminaci Romů ve Vsetíně nedochází“ (s. 41), či „závěrečným zjištěním týkající se zvýšení míry rasismu je, že se na Vsetíně nevyskytují žádné rasistické útoky proti Romům“ (s. 24). Bylo by vhodnější upozornit na to, že nejde o zjištění ověřené pozorováním, ale o shrnutí názoru čtyř neromských pracovníků institucí (z nichž jeden dokonce v rozporu se závěrem autorky říká „*bezprostředně po tom stěhování tady narostla míra otevřeného rasismu a xenofobie*“). V závěru práce se opět opakuje: „na základě provedených rozhovorů jsem zjistila, že míra otevřeného rasismu a xenofobie není ve Vsetíně nějak znatelná“ (s. 52), přesto hned v následujícím odstavci nalezneme tvrzení „alarmujícím problémem je na základě informací získaných v terénu situace etnických stereotypů užívaných v souvislosti s Romy“. Tento rozpor by se měl přehodnotit, zvláště pokud jsou pro autorku koncepty etnicity a rasy vzájemně propustné (s. 26).

V rámci cenných pozorovacích pasáží z pobytu na Poschlé poukazuje autorka na stigmatizaci jejích obyvatel, na nevhodné bytové podmínky a rozmáhání drogové závislosti. Má tak dostatek argumentů pro to, aby se vymezila vůči tvrzením o pozitivním dopadu stěhování. Škoda, že jí unikl jeden výzkum, který se následky vystěhování rovněž zabývá, či šetření Veřejného ochránce práv¹. Práce jinak navazuje na výzkum, který v roce 2006-7 provedli J. Grygar a T. Stöckelová. Z tohoto výzkumu pocházejí obsáhlé citace, stejně tak se cituje ze studie T. Stöckelové z roku 2012. Z této studie autorka vyvozuje míru zneužití textů dalších sociálních vědců J. Čunkem, bohužel však už nešla do původních textů, aby si vše interpretovala sama, a cituje citace.

V práci se objevují četné stylistické a gramatické nepřesnosti (př. s. 12 „Nejdůležitější v průběhu přípravy na výzkum bylo stanovit si směr, kterým se bude výzkum uchylovat a zároveň cíle, kterých bych ráda dospěla“). Zkratka NNO je chybně interpretována jako nadnárodní nezisková organizace (Diakonie ČCE je navíc určitě českou nevládní organizací). Stöckelová z roku 2012 je v literatuře chybně uvedena pod rokem 2008. Autorčiny zdroje jsou jinak bohaté jak z hlediska sociálněvědní literatury, tak s ohledem na místní prameny.

Autorka si zaslouží ocenění za nasazení, s jakým přistoupila k tématu, podařilo se jí ukázat, jaké mohou být následky lokálních segregačních politik. Zapracovat by se mělo na stylu psaní a hloubce (kontextualizaci) kritické argumentace. Vzhledem k tomu, že jde o bakalářskou práci, jsem ochotna řadu „nedodělků“ posuzovat mírněji. Práci doporučuji k obhajobě s hodnocením výborně mínus.

V Praze, dne 22. 5. 2015,
Hana Synková

¹ Vomastková, K. 2011. *Vystěhování Romů ze Vsetína na Jesenicko a Prostějovsko*. Brno: FSS MU. <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/dokumenty-k-oblasti-bydleni/vystehovani-romu-ze-vsetina-na-jesenicko-a-prostejovsko-k-vomastkova-fss-mu-v-brne-2011/download>. Dále mohly být využity články Grygar, J., Stöckelová T. 2008. Hrátky s čerty? Politické souvislosti a přesahy sociálně-vědního výzkumu. *Biograf* (46): 63-80 nebo posudky veřejného ochránce práv: Veřejný ochránce práv 2007. *Závěrečné stanovisko ve věci vystěhování romských obyvatel z pavlačového domu na ulici Smetanova č. p. 1336 ve Vsetíně* a Veřejný ochránce práv 2007b. *Vyhodnocení splnění uložených opatření k nápravě ve věci vystěhování romských obyvatel pavlačového domu na ulice Smetanova č. p. 1336 ve Vsetíně*.